

Enige broedvogels van de A.W.duinen in vergelijking tot andere duinterreinen.

Op ons verzoek kregen wij van de schrijver, dhr. J. Walters, toestemming om onderstaand jaarverslag in de Fitis te publiceren.

Het verslag is geschreven om te worden opgenomen in het jaarverslag 1969 van de vogelstand in de A.W.duinen. Omdat het handelt over broedvogels van de A.W.duinen en dus van Zuid-Kennemerland wilden wij onze lezers de inhoud ervan niet onthouden.

redactie.

Vergelijking met andere duingebieden.

Hoewel dit jaarverslag uiteraard in eerste instantie bedoeld is als publicatie van de activiteiten in het Waterwingebied van de Amsterdamse Waterleidingduinen, is het bepaald ook zinvol van tijd tot tijd aandacht te schenken aan de activiteiten van anderen, die in soortgelijke terreinen werken.

De voordelen van een dergelijke vergelijking zijn evident: men kan er soms een aansporing in vinden om de werkmethoden van anderen te volgen, maar vooral: een dergelijke vergelijking relativeert de resultaten van het eigen onderzoek. Welke resultaten hebben een algemene betekenis en welke ontwikkelingen kunnen als zeer typerend voor het eigen terrein worden aangemerkt?

Rechtstreekse aanleiding tot deze vergelijking werden de gedetailleerde gegevens uit het Meyendel-onderzoek, die op een vergadering van de Nederlandse Ornithologische Unie te Utrecht op 20 december 1969 door de heren H. van Dongen en G. de Jonge bekend werden gemaakt. Een straffe en gedisciplineerde organisatie maakte het mogelijk om over elf jaren (1959 t/m 1969) een gebied van 538 ha. (incl. 72 ha. water) van het infiltratiegebied in dit duingebied ten N. van 's-Gravenhage kwalitatief en kwantitatief te onderzoeken.

In 1955 begon daar de infiltratie van rivierwater, in 1958 begon men het onderzoek. Zeer kenmerkend voor de wetenschappelijke objectiviteit, die men heeft nagestreefd, is het weglaten van de resultaten van het eerste jaar, omdat men toen nog niet helemaal was ingespeeld. 1958 werd geheel als oefentijd beschouwd!

Bij het bestuderen van de Meyendel-gegevens vallen een aantal zeer duidelijke verschillen met de avifauna in ons gebied op. Beperken wij ons tot de broedvogels, dan is er al een zeer markant en voor ons gebied erg positief verschil bij de steltlopersoorten.

Van de Kievit uit Meyendel zijn tal van kwantitatieve gegevens bekend. v.Dongen beschreef in 1957 in het tijdschrift "Het Vogeljaar" al, hoe de stand zich daar ontwikkelde. Slechts enkele broedparen telde het gehele - nog droge - gebied in die jaren vóór 1955. In 1956 - het eerste jaar van de infiltratie - waren er nog geen spectaculaire wijzigingen in de stand, maar die kwamen in het tweede jaar. In 1957 had de Kievitenstand naar schatting een sprong gemaakt naar 30 broedparen. In 1959 waren dat al 70. Zoals te verwachten viel, kwam de nadruk van deze geweldige uitbreiding op de vochtig geworden gronden. Het probleem van dergelijke gronden is echter tegelijkertijd, dat de vegetatie zich daar snel gaat ontwikkelen en een Kievit houdt niet erg van een plantengroei, die hoger is dan enkele centimeters. Klaarblijkelijk heeft men niet ingegrepen en het gevolg is dan ook geweest, dat de Kievit sterk is teruggelopen na de aanvallende, explosieve uitbreiding.

Enkele aantallen ter vergelijking:

	1962	1968	1969
Meyendel	61 p.	41 p.	20 p.(1)
A.W.duinen	105 p.	± 190 p.	

(De gegevens voor 1962 voor het A.W.gebied werden eveneens in "Het Vogeljaar" gepubliceerd - april 1964).

Bij een verdere, geheel natuurlijke ontwikkeling hadden wij in het A.W.-gebied eenzelfde gang van zaken mogen verwachten. Het consequent kort houden van de vegetatie op de grote oppervlakten, zoals dit nu al enkele jaren wordt toegepast, heeft ons (ook?) geholpen om een dergelijke teruggang te voorkomen.

De Scholekster, die ook erg gevoelig is voor te veel en te hoge vegetatie, toonde in het Haagse gebied ook een duidelijke, zij het wat minder spectaculaire teruggang. Hoewel de verdere ontwikkeling bij deze soort in het A.W.gebied nog niet geheel duidelijk is - er is al eens een vermoeden uitgesproken over een achteruitgang, naar analogie van de ontwikkeling in de duinen van Castricum - werden er in 1962 35 en in 1968 55 broedparen vastgesteld. Dus ook een ontwikkeling, die tegen die van Meyendel ingaat.

De Wulp is de derde soort uit dit lijstje, die in Meyendel duidelijk is achteruitgegaan. 15 paar in 1959, 9 paar in 1969. Voorlopig maken wij ons over deze soort in ons gebied geen zorgen. In 1953 waren er ruw geschat 50 broedparen, in 1962 75 en in 1968 een kleine 140! Een punt van studie is nog, hoe dit verschil in ontwikkeling bij de Wulp verklaard kan worden. Het is zeker niet (alleen) het korthouden van de vegetatie in ons gebied en deze constatering maant ons ook ten aanzien van de Kievit tot enige voorzichtigheid.

De Grutto heeft zich tot dusver in Meyendel nog niet gevestigd (AWD 1962 18 paar, 1968 30-33 paar). Ook de Tureluur-stand heeft in Meyendel niet veel te betekenen (1 & 2 paar), terwijl Watersnip en Kemphaan in het geheel niet op hun lijstje voorkomen (d.w.z. in het eerder genoemde onderzoekte deel daarvan).

De Kleine Plevier tenslotte, vestigde zich in het Haagse gebied al heel snel (1957 2 paren), maar pogingen om de soort blijvend te trekken door het aanleggen van een eilandje met schelpen, hadden geen resultaat. Het maximale aantal werd 6 paar (1961) en daarna werd het snel minder, terwijl nu de situatie zo is, dat de meeste jaren geen en een enkel jaar een verdwaald paar tot broeden komt. Wij hopen (zie elders in dit verslag), dat wij deze ontwikkeling in het A.W. gebied kunnen voorkomen.

Wij zien bovendien reikhalzend uit naar de terugkeer van de wat grotere Bontbekplevier als broedvogel. In deze eerep heeft deze soort zowel in ons gebied als ook in de Castricumse duinen vroeger geregeld gebroed.

Van de steltloper naar de eenden. Ook in Meyendel heeft men een enorme toename gehad na het begin van de infiltratie. Vooral bij de Kuifeend en in mindere mate ook bij de Tafeleend. Het peil van ca. 150 paar Kuifeenden, dat in 1966 in de A.W.D. werd bereikt, werd in het qua oppervlakte veel kleinere Meyendel al in 1963 gehaald. Het tot dusver paar behaalde maximum is ruim 300 paar (A.W.D. 410 & 493 paar). Meyendel had trouwens al in 1959 mogelijk nog eerder, een stand van enkele tientallen paren. In datzelfde jaar waren er in het Vogelmeer in de Kennemerduinen vier paren.

De eerste (drie) gevallen in de A.W.D. waren in 1960 (v.d. Elst en Mulder). En in het Castricumse duin was het eerste jaar van vaststellen 1962.

Er lijkt dus een zekere opschuiving in Noordelijke richting langs de kust plaatsgevonden te hebben.

Bij de verwante Tafeleend kan iets dergelijks vastgesteld worden: in Meyendel in 1959 al 6 paren, in de A.W.D. in 1961 eerste broedgeval en bij Castricum zag men in 1967 nog verlangend uit naar het eerste broeden van deze soort.

Mogelijk hangt een verschil in de verhouding der aantallen van beide soorten hiermede samen. Het overwicht der Kuifeenden op Tafeleenden is in Meyendel weliswaar groot (ca. 13% Tafeleend), maar toch heel wat kleiner dan in de A.W.D. (ca. 3 1/2 %). Misschien mogen wij hieruit ook in het AW-gebied in de komende jaren een zekere inhaal-manoeuvre van de Tafeleend verwachten.

In het pas verschenen derde deel van het zeer gedetailleerde standaardwerk "Handbuch der Vögel Mitteleuropas" heeft men de snelle ontwikkeling ook niet geheel kunnen bijhouden: bij het A.W.Gebied wordt aangegeven, dat de Tafeleend er sporadisch broedt, hetgeen voor de vijftien broedgevallen van 1968 toch heel beslist een onderschatting mag heten! Bij een en ander zal stellig ook de geleidelijke opbouw van het voedselmilieu een rol spelen, zoals wij ook bijv. zien bij de Fuut. Meyendel eerste vestiging als broedvogel 1964. A.WD.1967 .

Bij de meeuwen bestaan ook grote verschillen: de bij ons zo talrijke Kokmeeuw ontbreekt ginds als broedvogel, maar zij hebben - ondanks lange jaren van bestrijding - veel meer Zilvermeeuwen. De aantallen Stormmeeuwen liggen wel ongeveer op hetzelfde peil, maar in Meyendel heeft men nog eens zo'n zelfde aantal Britse Kleine Mantelmeeuwen, een soort die bij ons (nog?) ontbreekt.

Van de overige vogelgroepen noem ik slechts enkele opvallende verschillen. De Graspieper was in Meyendel al lang broedvogel, zij het gering in aantal. Ook van het Castricumse duin worden een - zelfs nog vrij groot - aantal broedparen gemeld. In de A.W.D. werd de soort voor het eerst in 1968 vastgesteld.

De Tapuit is de laatste vijf jaren in Meyendel behoorlijk toegenomen: in het relatief kleine gebied nu een kleine dertig broedparen. In de Castricumse duinen toch ook nog een 10-15. De A.W.D.steken hierbij wel erg ongunstig af.

De Kleine Karekiet broedde voor het eerst in 1967 in de A.W.D. en ook in 1968 nog slechts twee paren. Ook hier weer ongeveer hetzelfde verschil in biotoop-ontwikkeling, welke ongeveer parallel loopt met het eerste jaar van infiltratie, want Meyendel had al in 1964 vijf broedparen, wat in 1969 al geklommen was tot 36 paren.

Tot slot vermeld ik nog een heel opmerkelijke achteruitgang van de Grasmus in Meyendel, die ik niet zonder meer kan verklaren en waarvan uit de A.W.D. niet voldoende gegevens bekend zijn.

Geraadpleegde literatuur:

- Akkerman, W.J. en F./Niesen De Vogels van Zuid-Kennemerland, het Vogeljaar 1966.
- Bauer, K en Urs.N.Glutz von Blotzheim, Handbuch der Vögel Mitteleuropas, 1969 (derde deel).
- v.Dongen, H. Water in Wassemaars Duinen, Het Vogeljaar 1957.
- v.Dongen, H. Water in Wassemaars duinen (III), Het Vogeljaar 1962.
- v.Dongen, H. en G. de Jonge, Populatiestudie van de broedvogels van de Wassemaarse duinen. Overzicht van de broedgevallen van 1959 t/m 1969. Stencil 20/12-1969.
- v.d.Elst, J. en Th. Mulder, Lekwaterinfiltratie in de Amsterdamse Waterleidingduinen, Het Vogeljaar 1960.
- Koning, F.J. Broedvogelinventarisatie in de A.W. duinen, Het Vogeljaar 1964.
- Verkerk, W. Vogels van de Duinen, Avifauna van het Noordhollands Duinreservaat (P.W.N.), 1967.

J. Walters.